

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 12/1998 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om verkställighet av straff, lagen om rannsakningsfängelse, tvångsmedelslagen och folkhälsolagen

Till Lagutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 12 mars 1998 proposition 10/1998 rd med förslag till lagar om ändring av lagen om verkställighet av straff, lagen om rannsakningsfängelse, tvångsmedelslagen och folkhälsolagen till lagutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande i ärendet till lagutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsrådet Jarmo Littunen, överdirek-

tör Markku Salminen och överinspektör Ulla Mohell, justitieministeriet

- överkommissarie Kimmo Markkula, inrikesministeriet
- biträdande justitieombudsmannen Riitta-Leena Paunio
- professor Mikael Hidén
- professor Antero Jyränki
- professor Ilkka Saraviita.

Utskottet har fått ett skriftligt utlåtande från biträdande professor Martin Scheinin. Utlåtandet har bifogats utskottets handlingar.

PROPOSITIONEN

Avsikten med propositionen är att effektivisera narkotikakontrollen i fängelserna. De föreslagna lagarna avses träda i kraft tre månader efter att de har antagits och blivit stadfästa.

I motiveringen till lagstiftningsordning tar regeringen ställning till förslagen till ändring av lagen om verkställighet av straff och av tvångsmedelslagen. De enskilda ändringarna bedöms

utifrån 6 och 8 § regeringsformen. Regeringen har i sin motivering kommit fram till att lagförslagen torde kunna behandlas i normal lagstiftningsordning. På grund av att frågan om lagstiftningsordning kan bli föremål för olika tolkningar har det dock ansetts nödvändigt att begära utlåtande om saken av grundlagsutskottet.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Utgångspunkt

Fångarnas ställning i systemet med de grundläggande fri- och rättigheterna behandlades i samband med reformen av dessa rättigheter. Man tog då klart avstånd från uppfattningen att någon viss människogrupps grundläggande fri- och rättigheter skulle kunna inskränkas direkt på grundval av ett särskilt subordinationsförhållande eller anstaltsmakt. I regeringspropositionen i frågan (RP 309/1993 rd, s. 27/I) sägs: "Sålunda förutsätter till exempel en begränsning av fångars ... grundläggande fri- och rättigheter enligt den nuvarande uppfattningen en särskild lag, vars lagstiftningsordning beror på innehållet i och graden av begränsning". I sammanhanget påpekades också att ett frihetsberövande inte i sig utgör någon grund för en begränsning av den berörda personens övriga grundläggande fri- och rättigheter. "Om det visar sig vara nödvändigt att begränsa också andra grundläggande fri- och rättigheter än den personliga friheten i samband med ett frihetsberövande, skall begränsningarna kunna rättfärdigas särskilt i varje enskilt fall och för varje fri- och rättighet."

Enligt den sista meningen i 6 § 3 mom. regeringsformen skall rättigheterna för den som har berövats sin frihet tryggas genom lag. I förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna karakteriserades denna bestämmelse som ett i grundlag givet uppdrag. Av bestämmelsen följer att "lagen skall trygga de rättigheter som tillkommer en person som har berövats sin frihet bland annat på det sätt som de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter anger" (ovan nämnda RP, s. 53/I). I propositionen framhölls att vissa rättigheter som tillkommer den som har berövats sin frihet ingår i artiklar 5 och 6 i den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter, i artiklarna 9, 10 och 14 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och i artikel 37 i konventionen om barnets rättigheter. Dessutom "tillkommer även andra mänskliga rättigheter (t.ex. personlig integritet, brev- och telefonhemlighet) också perso-

ner som har förlorat sin frihet, i den utsträckning som dessa rättigheter inte har begränsats på ett godtagbart sätt enligt konventionerna om mänskliga rättigheter och stadgandena om de grundläggande fri- och rättigheterna" (den ovan nämnda RP, s. 53/II).

I överensstämmelse med den ovan nämnda utgångspunkten föreskriver den allmänna bestämmelsen om syftet med straff i 1 kap. 3 § lagen om verkställighet av straff att verkställigheten av straff skall ordnas så att straffet utgörs enbart av frihetsförlusten medan andra begränsningar kan användas i den utsträckning förvaringssäkerheten och ordningen i anstalten kräver det. Grundlagsutskottet betonar vikten av att dessa principer följs vid tillämpningen av lagens enskilda behörighetsbestämmelser. En annan väsentlig omständighet av allmän natur följer av 16 a § 1 mom. regeringsformen, som föreskriver att det allmänna skall se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna respekteras. Bestämmelsen gäller inte bara fångar utan även andra som är subjekt för grundläggande fri- och rättigheter, framför allt personalen vid straffanstalterna, andra fångar och människor utanför anstalterna. I de frågor som avses i propositionen föreligger ofta en konstellation där en begränsning av någon av en fånges grundläggande fri- och rättigheter motverkas av vissa berättigade fördelar i anslutning till någon annan grundläggande fri- och rättighet.

Skydd för den personliga integriteten

I det första lagförslaget (lagen om verkställighet av straff) 2 kap. 9 b § 1 och 2 mom. bestäms om kroppsvisitation och kroppsbesiktning. I 3 mom. ingår dessutom särskilda bestämmelser om urin- och utandningsprov. Det andra lagförslaget (lagen om rannsakningsfängelse) 5 § 1, 3 och 4 mom. innehåller motsvarande bestämmelser. Dessa förslag och 2 kap. 9 e § och 3 kap. 2 e § i det första lagförslaget är av betydelse för den personliga integriteten som tryggas i 6 § regeringsformen. Enligt 6 § 3 mom. regeringsformen får den personliga integriteten inte kränkas och ingen får berövas sin frihet godtyckligt och utan laglig

grund. De allmänna lärorna om de grundläggande fri- och rättigheterna föreskriver att inskränkningar i den personliga integriteten skall grunda sig på lag och uppfylla bland annat kraven på godtagbarhet och nödvändighet.

Kroppsvisitation

Enligt 2 kap. 9 b § 1 mom. kan en fånge kroppsvisiteras, om detta är behövt för att förebygga rymning eller upprätthålla ordningen eller om fången misstänks för innehav av förbjudna föremål eller ämnen. Befogenheten motsvarar nu gällande befogenhet. Bestämmelsen innebär inget problem med hänsyn till kravet på att frågan skall regleras i lag. Däremot är det problematiskt att beslutanderätten beträffande kroppsvisitationer bestäms med stöd av fångvårdsförordningen. Förslaget är inte heller förenat med några problem i fråga om kravet på att begränsningarna av de grundläggande fri- och rättigheterna skall vara skarpt avgränsade och exakta, i synnerhet inte med beaktande av de nuvarande bestämmelserna om innehav i 2 kap. 5, 6 och 9 § samt 3 kap. 3 §. Förutsättningarna för att kroppsvisitation skall få förrättas definieras i 1 mom. på ett sätt som enligt utskottet överensstämmer med grundlagens förbud mot godtyckliga ingrepp. I detta avseende kan lagförslaget behandlas i normal lagstiftningsordning, förutsatt att i lagen kommer att ingå exakta bestämmelser om vem som beslutar om kroppsvisitation.

Samma författningsrättsliga anmärkning gäller även 5 § 1 mom. i det andra lagförslaget. Författningsrättsligt sett är detta lagrum dessutom bristfälligt därför att förutsättningarna för att kroppsvisitation skall förrättas inte är tillräckligt specificerade. I detta hänseende kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning endast om förutsättningarna i fråga anges lika exakt som motsvarande bestämmelser i det första lagförslaget.

Den andra bestämmelsen i 9 b § 1 mom. innebär ett nytt bemyndigande att utföra kroppsvisitation. Om det på en avdelning eller i andra utrymmen vid en straffanstalt utförs specialgranskning i syfte att finna förbjudna föremål eller ämnen får enligt det nya bemyndigandet kroppsvisitation utföras på alla fångar som är

placerade på avdelningen eller som befinner sig i de lokaler som skall granskas. I samband med en specialgranskning kan kroppsvisitation sålunda utföras på en fånge oberoende av om kroppsvisitationen är nödvändig för att förebygga rymning eller upprätthålla ordningen eller om en enskild fånge misstänks för innehav av förbjudna föremål eller ämnen. Ur författningsrättslig synpunkt måste en invändning göras också mot denna reglering på grund av att beslutanderätten gällande åtgärden bestäms genom förordning. För att lagförslaget skall kunna behandlas i normal lagstiftningsordning måste behörigheten preciseras i lag. — Samma anmärkning gäller motsvarande bestämmelser i 5 § 1 mom. i det andra lagförslaget.

Förslaget är problematiskt även med tanke på förbudet mot godtyckliga ingrepp, eftersom en specialgranskning och den kroppsvisitation som den berättigar till inte är bunden av några sakliga förutsättningar utan endast ser till syftet. Utskottet anser att det är ofrånkomligt att fångar som avtjänar straff i en straffanstalt måste hindras från att inneha förbjudna föremål och ämnen. Utifrån de grundläggande fri- och rättigheterna konstituerar detta också ett vägande samhälleligt skäl för att de på sätt och viss massutförda specialgranskningarna över huvud taget skall kunna godkännas som ett sätt att få reda på förbjudna innehav. Möjligheten att kroppsvisitera också sådana fångar som inte själva misstänks för förbjudna innehav bör enligt utskottets mening i staffanstaltsförhållanden anses författningsrättsligt nödvändigt för att ovan nämnda samhälleliga behov skall kunna tillgodoses på behörigt sätt. Utskottet anser att denna möjlighet till och med kan ligga i fångens eget intresse. För att trygga det grundlagsfästa förbudet mot godtyckliga ingrepp är det dock nödvändigt att i lag slå fast vissa specificerade förutsättningar för att en specialgranskning skall få utföras, varvid lagförslaget då till denna del kan behandlas i normal lagstiftningsordning. Det kan till exempel bestämmas att en specialgranskning får göras om det finns skäl att misstänka att fångar som är placerade på en avdelning vid en straffanstalt eller som befinner sig i andra lokaler på anstalten har förbjudna föremål eller ämnen eller om det

(av någon annan orsak) är nödvändigt att utföra en granskning för att upprätthålla ordningen och säkerheten i anstalten. — Samma anmärkning gäller motsvarande bestämmelser i 5 § 1 mom. i det andra lagförslaget.

Kroppsbesiktning

Med stöd av 2 kap. 9 b § 2 mom. kan straffanstaltens direktör besluta att kroppsbesiktning av en fånge skall utföras. Enligt motiveringen till propositionen gäller momentet främst situationer där en fånge misstänks för att i kroppen forsla eller förvara narkotika, motsvarande ämnen, vapen eller delar av vapen. Förutsättningen för kroppsbesiktning är att en fånge på sannolika skäl misstänks för ett brott, för vilket det föreskrivna maximistraffet är över sex månaders fängelse. Förutsättningen är densamma som i tvångsmedelslagen. Av denna följer också att undersökningar som kräver medicinsk sakkunskap endast får utföras av läkare.

Förslaget innebär att straffanstalterna kommer att iaktta ett förfarande som avviker från beslutsprocessen enligt tvångsmedelslagen när de förrättar kroppsbesiktningar. Förslaget ger i sin nuvarande utformning inte anledning till anmärkningar på författningsrättsliga grunder.

Det föreslagna 2 kap. 9 b § 3 mom. innehåller vissa särskilda bestämmelser som gäller den personliga integriteten och begreppsligt faller inom ramen för kroppsbesiktning. Dessa bestämmelser är författningsrättsligt ointressanta i den mån de gäller urin- eller utandningsprov som villkor för oövervakade besök, tillstånd eller deltagande i någon tillställning (se även 2 kap. 3 d § 1 mom. och 3 kap. 2 e § som gäller kroppsvsitation).

Utskottet har tagit ställning till bestämmelsen i början av momentet. Den överensstämmer i huvudsak med gällande lag. Enligt bestämmelsen kan straffanstaltens direktör besluta att en fånge skall lämna urin- eller utandningsprov, om det finns skäl att misstänka att han är påverkad av alkohol eller något annat rusmedel. I slutna anstaltsförhållanden är behovet att kontrollera och hindra användningen av alkohol och narkotika författningsrättsligt godtagbart för att säkerheten och ordningen skall kunna upprätthållas, menar utskottet. De föreslagna metoderna är

enligt utskottet nödvändiga för att syftet skall kunna nås, och lagförslaget kan därför till denna del behandlas i normal lagstiftningsordning.

Ur författningsrättslig synpunkt är ytterligare bestämmelsen i slutet av 3 mom. av betydelse. Enligt den kan en fånge, som utan giltigt skäl vägrar lämna urin- eller utandningsprov, påföras disciplinstraff eller blodprov tas på honom. Med beaktande av regleringens stora betydelse ur samhällets synpunkt anser utskottet att dessa åtgärder till följd av fångens egen vägran inte författningsrättsligt sett utgör något problem.

Övriga åtgärder

I en straffanstalt eller på dess område kan med stöd av 2 kap. 9 e § 2 mom. personer granskas i syfte att finna rusmedel och sprängämnen. Enligt den föreslagna formuleringen får då användas "för ändamålet skolad hund eller andra motsvarande hjälpmedel". Bestämmelsen gäller alla personer som befinner sig på anstaltens område och den får tillämpas även utan konkreta misstankar om förekomsten av ämnena i fråga.

Detta bemyndigande till ett relativt lindrigt ingrepp i fångarnas grundläggande fri- och rättigheter saknar i sig författningsrättslig betydelse med beaktande av de kroppsvsitationer som det på andra grunder är tillåtet att utföra på dem. Ur anstaltspersonalens synpunkt är det enligt utskottet fråga om en begränsning som utgör en naturlig aspekt av ett tjänsteförhållande i anstaltsomgivning. Jämfört med behovet av säkerhet och ordning måste begränsningen anses vara obetydlig och därmed godtagbar. Samma karakteristik av begränsningen gäller när frågan bedöms med hänsyn till andra som kommer till anstalten. Av väsentlig betydelse i sammanhanget är dessutom att förekomsten av en lag i frågan gör att möjligheten att låta utföra en sådan granskning står klar redan på förhand. Lagförslaget kan i detta avseende behandlas i normal lagstiftningsordning.

Teknisk avlyssning och optisk övervakning

I det tredje lagförslaget, som gäller ändring av 5 a kap. tvångsmedelslagen, ingår bestämmelser som berättigar till optisk övervakning och teknisk avlyssning. Utskottet har noterat att en del

av dessa bestämmelser inte har något samband med verkställigheten av straff och anser propositionens uttänjning av sambandet i sak vara mycket egendomligt.

Bestämmelserna i lagförslaget är författningsrättsligt sett av betydelse utifrån 8 § 1 mom. regeringsformen om skydd för privatliv och hemfrid. En åtgärd av denna typ som riktar sig mot hemfriden kan därför enligt 8 § 3 mom. regeringsformen tillåtas endast om den är nödvändig ”för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas”.

Grundlagsutskottet har tidigare påpekat (GrUU 2/1996 rd och 8/1994 rd) att övervakning och avlyssning, som tillsammans med teknisk spårning i tvångsmedelslagen går under benämningen teknisk observation, innebär ett förhållandevis stort ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna framför allt till följd av åtgärdens natur av något som utförs i smyg. Kriterierna för när teknisk observation skall tillåtas bör därför vara stränga.

För det första innebär 4 § 4 mom. att teknisk avlyssning och optisk övervakning får riktas mot den misstänkte även då han befinner sig i ett fortskaffningsmedel någon annanstans än på en allmän plats. Observationsanordningar kan placeras i fortskaffningsmedel om observationen förutsätter detta. Enligt nuvarande lag får observationsanordningar över huvud taget inte placeras i en misstänkts fortskaffningsmedel. Grundlagsutskottet har tidigare ansett att husvagnar och husbilar kan betraktas som utrymmen som omfattas av hemfriden (t.ex. GrUU 6/1998 rd). I förslaget har dessa dock inte undantagits från möjligheten till observation. Detta strider mot 8 § 3 mom. regeringsformen i den mån observation vore möjlig i ovan nämnda fortskaffningsmedel när de används som bostad.

Teknisk avlyssning och optisk övervakning får enligt förslaget riktas mot den misstänkte även då han befinner sig i ett lagerrum eller annat utrymme som inte används för stadigvarande boende. Detta bemyndigande, begränsat i enlighet med förslaget, överensstämmer med regeringsformens bestämmelser om hemfrid, menar utskottet.

Utskottet har noterat att ändringen i slutet av 4 § 4 mom. leder till att en observationsanordning får placeras bland annat i hotellrum och andra liknande rum. För närvarande är detta inte möjligt så länge den misstänkte uppehåller sig i rummet i fråga. Med hänvisning till att inkvartering på ett hotell eller ett resandehem kan vara långvarig har utskottet tidigare ansett det möjligt att skyddet för hemfriden enligt regeringsformen ur den misstänktes synpunkt bör anses gälla också lokaler av denna typ (GrUU 8/1994 rd). I enlighet härmed anser utskottet det nödvändigt att ändra 4 mom. så att förutsättningen för att en observationsanordning skall få placeras i ett hotellrum eller något annat liknande rum är att rummet inte används för stadigvarande boende. Så ändrat kan lagförslaget till denna del behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Regeringen föreslår att teknisk observation får riktas mot en fånge som är misstänkt för ett brott, rannsakningsfångar inbegripna, när han befinner sig i sin cell eller i andra lokaler i anstalten som står till fångarnas förfogande. Förutsättningarna för optisk övervakning av en fånge skall dock enligt förslaget vara striktare än normalt och motsvara de allmänna förutsättningarna för teknisk avlyssning. Utskottet anser för det första att ett fängelsestraff och verkställigheten av det ofrånkomligen är av sådan natur att cellen i en straffanstalt inte är en sådan plats som omfattas av hemfridsskyddet enligt 8 § regeringsformen. De föreslagna befogenheterna att observera fångarna är dock författningsrättsligt sätt av betydelse för skyddet av privatlivet. Av de olika formerna av teknisk observation är den optiska övervakningen särskilt känslig i detta fall.

Den föreslagna regleringen överensstämmer med kravet på att frågan skall regleras i lag och kravet på att begränsningarna av de grundläggande fri- och rättigheterna skall vara noggrant avgränsade och exakta. Befogenheterna kan utnyttjas endast när en konkret brottsmisstanke föreligger. Användning av optisk övervakning kan dessutom tillåtas endast i samband med en högre straffskala än normalt. Sammanfattningsvis kan sägas att ett viktigt samhälleligt intresse talar för att observation skall få tillgripas i fall där en fånge misstänks ha gjort sig skyldig till ett

brott. Enligt utskottets uppfattning är de inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna som observationsrätten för med sig godtagbara ur författningsrättslig synpunkt. Med tanke på kravet på proportionalitet i inskränkningarna är det skäl att poängtera att observation endast tillgrips i situationer där det är nödvändigt. Enligt de mycket stränga kriterierna i tvångsmedelslagen kan teknisk avlyssning och optisk övervakning komma i fråga om de uppgifter som fås genom avlyssning kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet. Utskottet påpekar dessutom att de många faserna i beslutsprocessen enligt 5 § borgar för att det författningsrättsliga kravet på proportionalitet uppfylls vid förfarandet.

På grundval av det ovan anförda anser utskottet att teknisk observation av en fånge som befinner i sin cell eller på någon annan plats i straffanstalten inte strider mot grundlagen. Samtidigt föreslår utskottet att 5 a kap. 15 § tvångsmedelslagen eventuellt kunde kompletteras med en bestämmelse om att justitieministeriet årligen skall lämna en berättelse till riksdagens justitieombudsman om användningen av teknisk observation, åtminstone optisk övervakning i straffanstalterna. Härigenom kunde användningen av dessa befogenheter i efterskott bedömas av riksdagen i samband med behandlingen av justitieombudsmannens berättelse.

Granskning av posten på säkerhetsavdelningen

Enligt 3 kap. 2 d § 3 mom. i det första lagförslaget får postförsändelser och andra försändelser till och från en fånge på säkerhetsavdelningen granskas och läsas. Detta förslag måste bedömas utifrån 8 § 2 mom. regeringsformen, som föreskriver att hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden är okränkbar. Enligt 8 § 3 mom. regeringsformen kan genom lag stadgas om nödvändiga inskränkningar i meddelandehemligheten bland annat under frihetsberövande. Vid det förberedande arbetet inför reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna kom regeringen fram till att meddelandehemligheten också i anstaltsförhållanden kan begränsas "endast i den utsträckning det i det enskilda fallet är motiverat" (RP 309/1993 rd, s. 58/II).

I förslaget ges inga specifika förutsättningar för när posten till och från en fånge på en säkerhetsavdelning får granskas. Däremot anges i 3 kap. 2 b § exakta kriterier för när en fånge får placeras på en säkerhetsavdelning. Placering på en säkerhetsavdelning kan komma i fråga också i syfte att garantera fångens egen säkerhet. Dessutom är den allmänna bestämmelsen om begränsning i 2 d § 2 mom. viktig. Enligt den får rättigheterna för en fånge som är placerad vid säkerhetsavdelningen inte begränsas i större omfattning än vad placeringen ovillkorligen kräver. Frågan om granskning av posten skall sålunda prövas från fall till fall.

Överföring av behörighet

Enligt 1 kap. 7 § i det första lagförslaget kan ärenden som enligt lag skall avgöras av straffanstaltens direktör genom beslut av ministeriet anförtros någon annan tjänsteman vid anstalten för avgörande. Förslaget är av författningsrättslig betydelse i den mån delegeringsmöjligheten gäller avgöranden som innebär utnyttjande av en grundläggande fri- eller rättighet. En reglering som gäller användning av grundläggande fri- och rättigheter bör vara så noggrant avgränsad att det av lagbestämmelserna klart framgår bland annat vem som kan vara behörig i frågor som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna. Förslaget är helt öppet i detta avseende.

Överföringen av behörighet är på vissa punkter begränsad i 1 kap. 7 §, men delegeringsmöjligheten kvarstår i varje fall i fråga om en del beslut av betydelse för de grundläggande fri- och rättigheterna (t.ex. 2 kap. 6 § 2 mom. och 9 d §). Med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna måste lagen enligt utskottet åtminstone ange den lägsta tjänstemannanivå till vilken beslutanderätt kan delegeras inom anstalten (jfr GrUU 21/1997 rd). Lämpligast är det dock att avgöranden med direkt effekt på de grundläggande fri- och rättigheterna i lagen uttryckligen undantas från delegeringsmöjligheten. — Utskottet påpekar att motsvarande synpunkter kan anföras åtminstone om delegeringsbestämmelsen i 2 a § 2 mom. i det andra lagförslaget.

Ändringsökande

I 16 § regeringsformen ingår bland annat bestämmelser om rätten att söka ändring och vars och ens rätt att få ett beslut som gäller hans rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt lagskipningsorgan. Utskottet har noterat att bestämmelserna om sökande av ändring i verkställigheten av fängelsestraff numera är på förordningsnivå (75 § fängelseförordningen) och huvudsakligen innehåller ett besvär förbud. Utskottet påpekar även att den grundläggande rättigheten i 16 § 1 mom. regeringsformen i sista hand är oberoende av bestämmelser på lägre nivå och kan tillgodoses oavsett deras innehåll. De nuvarande bestämmelserna om ändringsökande i fängelseförordningen bör med det snaraste tas upp till granskning utifrån 16 § regeringsformen och regleringen bör lyftas upp till lagnivå.

Helsingfors den 29 april 1998

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Ville Itälä /saml
 vordf. Johannes Koskinen /sd
 medl. Tuija Brax /gröna
 Esko Helle /vänst
 Valto Koski /sd
 Heikki Koskinen /saml
 Jorma Kukkonen /sd

Utlåtande

Med stöd av det ovan sagda anför grundlagsutskottet vördsamt

att lagförslagen kan behandlas i den ordning 66 § riksdagsordningen bestämmer om utskottets författningsrättsliga anmärkningar

— om 2 kap. 9 b § 1 mom. i det första lagförslaget,

— 5 § 1 mom. i det andra lagförslaget samt

— 5 a kap. 4 § 4 mom. i det tredje lagförslaget beaktas på lämpligt sätt.

Osmo Kurola /saml
 Johannes Leppänen /cent
 Jukka Mikkola /sd
 Riitta Prusti /sd
 Veijo Puhjo /vgr
 Maija-Liisa Veteläinen /cent
 suppl. Jouko Jääskeläinen /fkf.

